

Innovatief aanbesteden in Limburg blijkt vooral destructief

3500 bomen langs A73-Zuid hebben het loodje gelegd, ondanks of misschien wel dankzij innovatief aannemen

Langs het tracé van de A73-Zuid –tussen Venlo en Maasbracht – is Rijkswaterstaat sinds medio januari volop aan de slag met het rooien en herplanten van ruim 3.500 jonge eiken, beuken en lindes die sinds hun aanplant in 2008 zijn gesneuveld. Wie of wat is schuldig: een ondeugdelijke bestek, een slapende opdrachtgever of een aannemer die er een zootje van heeft gemaakt?

Auteur: Ruud Jacobs

Hoe kan het dat al na vijf jaar dienst ruim een derde deel van alle geplante bomen naar de brandstapel kan? Het 'grote wijzen' is begonnen: het gevolg van goedkope aanbesteding, slechte plantomstandigheden, kwalitatief ondermaats plantmateriaal, enkele droge lentes en het ontbreken van strak en deskundig toezicht.

Aanbesteding

Voor boomkweker Léon Faassen, bestuurslid LLTB-vakgroep Boom- en Vaste Plantenteelt, is het een duidelijk verhaal. Volgens hem is het bij de aanbesteding al allemaal misgelopen. 'Met de geplante bomen is eigenlijk alles misgegaan wat er bij het planten mis kon gaan. Zo zijn de bomen zonder kluit en dus zonder voldoende wortelgroei geplant. Het gevolg is dat de bomen geen of onvoldoende water konden opnemen en daardoor dood zijn gegaan.' Verder is er volgens Faassen ook sprake van slechte grond waarin

een boom eenvoudigweg niet kan groeien. 'En dan houdt het vanzelf op', aldus Faassen voor de camera van regionale omroep L1.

Om het project zo goedkoop mogelijk uit te kunnen voeren, heeft groenaannemer Henssen, die de klus heeft gekregen, volgens Faassen geen goed werk kunnen afleveren. 'Het ligt niet aan de kwaliteit van de geleverde bomen', zo liet Faassen eerder in Dagblad De Limburger optekenen. Volgens de LLTB-bestuurder zijn er, om geld te besparen, bij het planten van de in totaal 9.000 bomen echt grote fouten gemaakt. Faassen wijst op het planten van bomen zonder kluit en het niet verbeteren van de grond rond het plantgat. Ook is er volgens Faassen bij het planten net gedaan of de bomen overal in dezelfde aarde kwamen en is er geen rekening mee gehouden dat veel jonge bomen op net aangelegde taluds werden geplant, plekken waar zeker in de eerste jaren de vochthuishouding verre van

optimaal is. Faassen is dan ook niet verbaasd dat uiteindelijk zo veel bomen het loodje hebben gelegd. De boomkweker die in Reuver met zijn kwekerij vlakbij de A73 is gehuisvest, geeft in de krant wel toe dat er in drie van de voorbije vijf jaar sprake was van een droog voorjaar. Hier is echter hier ook sprake van menselijk falen, want volgens Faassen zijn de jonge, nog kwetsbare bomen vaak te laat berekend.

'Met de geplante bomen is eigenlijk alles misgegaan wat er bij het planten mis kon gaan'

Bestek

Bij het A73-tracé is gebruik gemaakt van een zogenaamd prestatiebestek, dat is opgesteld door

De gerooide bomen op een stapel.

Nieuwe aanplant staat klaar.

het Limburgse adviesbureau Kragten. Dit houdt in dat de aangeplante bomen in tien jaar een bepaalde dikte zouden moeten bereiken. Volgens Harry van Duijnhoven van Kragten is daarbij ook een aantal ijkmomenten afgesproken en zouden - ook weer volgens van Duijnhoven - wel degelijk de aanwezige bodemomstandigheden meegeleverd zijn. Nadeel van een prestatiebestek is dat de opdrachtgever in de tussentijd weinig instrumenten heeft om de aannemer die het werk heeft gemaakt bij te sturen. Van Duijnhoven bestrijdt echter dat het bestek ontoereikend zou zijn, maar erkent wel dat de opdrachtgever weinig instrumenten had om toezicht op de aannemer te houden. Van Duijnhoven: 'Een prestatiebestek vereist een andere rol van zowel opdrachtgever als aannemer met de daarbij behorende verantwoordelijkheden. De vorm van een prestatiebestek is juist gekozen om onzekerheden te beheersen en niet om te bezuinigen.' Over de precieze reden dat het zo is mis gegaan kan Van Duijnhoven alleen maar gissen. Hij heeft acht jaar geleden het bestek geschreven en is daarna niet meer bij het werk betrokken geweest.

Wij vroegen van Duijnhoven of hij nog steeds achter de keuze voor dit soort bestek stond. De bedoeling van dit soorten bestekken is een hogere kwaliteit tegen lagere kosten, maar het tegenovergestelde is bereikt. Harry van Duijnhoven: 'Ik sta nog altijd achter de bestekskeuze. Kenmerk van deze contractvorm is dat de opdrachtgever het gewenste eindresultaat beschrijft en de aan-

nemer vervolgens hierbij de beste werkwijze kiest. In dit specifieke geval was het dus aan de aannemer welk plantmateriaal aangeplant werd, welke grondverbetering toegepast werd en welke specifieke onderhoudsmaatregelen getroffen werden om aan het beschreven eindresultaat te voldoen. De aannemer dient hiervoor veel kennis en kunde mee te nemen en proactief te handelen op de specifieke situatie. De opdrachtgever moet ervoor waken dat hij niet vervalt in traditioneel handelen waarmee hij risico's van de aannemer over gaat nemen. Indien partijen hun rol goed nemen is dit een perfecte contractvorm voor dit soort werken.'

'Rijkswaterstaat wilde de bomen hier zelf doorkweken en is dus een beetje voor boomkweker gaan spelen, maar zo eenvoudig is dat niet. Dat blijkt wel'

'Goedkoop duurkoop'

Ook volgens boomdeskundige Jan P. Mauritz, unitmanager Bomen en Beplanting bij Cyber bv, is een combinatie van factoren de oorzaak van alle ellende rond de aanplant langs de A73-Zuid. Waar Faassen zijn 'leverende' collega-

boomkwekers echter nog uit de wind houdt, wijst Mauritz ook op slecht plantmateriaal. 'Het is verschrikkelijke narigheid wat daar is aangeplant. Slecht plantmateriaal, dunne spullen zonder kluit, niet gesnoeid bij aanplant, geen water gegeven en slechte grond.' Met name bij de aanplant van de jonge eiken zijn volgens Mauritz grote fouten gemaakt. 'Eiken moeten eigenlijk altijd met kluit worden geplant. Geen kluit, schrale grond en niet voldoende water geven is vragen om problemen. Dat moet je gewoon niet doen. Eiken moet je met kluit planten in de periode die ligt tussen de mannen 'met de witte baarden', dus tussen Sinterklaas en de Kerstman.' Behalve slecht plantmateriaal heeft ook Rijkswaterstaat volgens Mauritz behoorlijk stekken laten vallen. 'Rijkswaterstaat moet bij dit soort projecten aan de voorkant glashard planteisen, maatvoering e.d. in de gaten houden en strak toezicht houden. Maar dat moet dan wel gebeuren door iemand die verstand van plantmateriaal heeft.' Mauritz heeft grote twijfels over de aanwezige kennis in dezen bij dit project. 'Goedkoop blijkt maar weer eens duurkoop, want nu moet alles ingeboet worden. *Penny wise, pound foolish*, luidt het Engelse spreekwoord', aldus Mauritz.

Groenbedrijf Henssen

Ruim zeven jaar geleden – om precies te zijn op 5 augustus 2005 – heeft Rijkswaterstaat de beplanting voor Rijksweg 73-Zuid en het tienjarig onderhoud daarvan gegund aan aannemingsbedrijf

Lege plantgaten langs de A73.

cultuurtechnische werken Henssen uit Schinnen, zo staat te lezen in een document op de website van Henssen. Voor het bedrag van €2 miljoen (excl. btw) moest het Zuid-Limburgse groenbedrijf het benodigde plantmateriaal leveren, de laanbeplanting en overige beplanting aanbrengen en onderhouden en een groot gedeelte van de bermen onderhouden (maaïen). Aanleg en tienjarig onderhoud zijn omschreven in een prestatiebestek. In dit prestatiebestek zijn alleen kwaliteitseisen en eindbeeld omschreven. Bedrijfsleider Wouter Nagelhout bevestigde eerder in Dagblad De Limburger dat Henssen de aanbesteding met een scherpe prijs heeft binnengehaald. Hij ontkent echter dat het groenbedrijf op de bomen

en de grondverbetering heeft bespaard. Volgens Nagelhout is de oorzaak van alle ellende dat de grond langs de A73 schraler blijkt dan gedacht. Ook is de vochtuithouding verre van optimaal. Collega-boomkwekers denken daar duidelijk anders over. Een kweker die anoniem wenst te blijven, maar van wie de naam bij de redactie bekend is, vertelt hoe de bomen water kregen. 'De bomen werden geplant in de maat 8-10, dus net iets meer dan bosplantsoen en daarna in een geboord gat geplant. Water geven ging met een waterkar. Maar zeker op de talud liep het water net zo snel weer van het talud af. Logisch dat die bomen dood gingen.'

Regie

Rijkswaterstaat erkent dat de bomen als gevolg van verkeerd grondwerk en schrale grond het hoekje om zijn gegaan. Deze nalatigheid wordt volgens Rijkswaterstaat bij de herplant hersteld. Zo worden de groeiplaatsen verbeterd door toevoeging van voedingsstoffen. Ook komen er extra voorzieningen voor wateropvang en worden de bomen met boompalen verstevigd. Volgens Rijkswaterstaat is er in 2008 inderdaad gekozen voor de economisch meest interessante aanbidding, maar heeft die keuze niks met zuinigheid te maken. Zo is het opgestelde plan van aanpak beoordeeld door onafhankelijke deskundigen.

Vakblad Boomzorg vroeg Rijkswaterstaat waarom bij dit project klaarblijkelijk fout op fout is gestapeld. Rijkswaterstaat wist bij aanvang van het project dat de bomen in slechte opgebrachte grond zouden worden geplant en bovendien op taluds. Waarom is dan toch voor een aanbeste-

Léon Faassen

Jan P. Mauritz

dingsmethode gekozen waarbij de aannemer klaarblijkelijk pas vijf jaar na dato kon worden aangesproken? Het feit dat Rijkswaterstaat zes ton bijdraagt voor de oplossing lijkt er daarnaast op te wijzen dat het toegeeft zelf ook schuld te hebben aan het geheel.

Namens Rijkswaterstaat komt er een reactie van Karen van IJzendoorn van de afdeling communicatie.

Van IJzendoorn: 'Voor Rijkswaterstaat is het belangrijk dat er in 2018 volgens afspraak een mooie, gezonde rij bomen langs de A73 staat waar iedereen met plezier naar kijkt. Daarom grijpen we nu in en worden in een keer alle dode en niet levensvatbare bomen vervangen. In de eerste jaren na aanplant is een sterfte van gemiddeld 10-15% per jaar normaal. In dit project ligt dat wat hoger. Dat kan gebeuren. Voor een deel is dat pure pech. De eerste zomers na de aanplant waren extreem droog. Zo droog dat er zelfs geen oppervlaktewater gebruikt mocht worden om te sproeien en extra water van kilometers ver moest

worden aangevoerd. In dit soort omstandigheden heeft elke jonge boom het moeilijk. Achteraf kun je zeggen dat de bodem te schraal is geweest.

Dat wordt nu opgelost door toevoeging van extra voedingsstoffen.

Het contract voor de beplanting langs de A73 is in 2008 volgens de normale procedures en regels openbaar aanbesteed. Bij de aanbesteding zijn aan de aannemers die wilden inschrijven gegevens verstrekt over de bodemgesteldheid.

Zij konden daar in hun bieding dus rekening mee houden. Uit de offertes is de economisch meest voordelige aanbieder gekozen. Het plan van aanpak dat de aannemer heeft gemaakt is vervolgens getoetst door onafhankelijke deskundigen. Er was vooraf geen reden om aan te nemen dat langs de A73 meer bomen dan gemiddeld dood zouden gaan.'

Boomkwekerijbestuurder Faassen is uiterst kritisch over de hele aanpak en volgens hem heeft Rijkswaterstaat behoorlijk wat steken laten vallen. 'De boomkweker heeft oorspron-

kelijk goede bomen geleverd, maar als je goede bomen in slechte grond zet en ze krijgen geen water op wat voor manier dan ook, ja, dan gaan ze niet groeien. De kweker weet dat ook, maar is daar na aflevering niet verantwoordelijk voor. De kweker heeft ook geen klacht van Rijkswaterstaat gehad. Hij heeft gewoon geleverd. Rijkswaterstaat wilde de bomen hier zelf doorkweken en is dus een beetje voor boomkweker gaan spelen, maar zo eenvoudig is dat niet. Dat blijkt wel', zo meldde Faassen onlangs voor de camera van de regionale omroep L1.

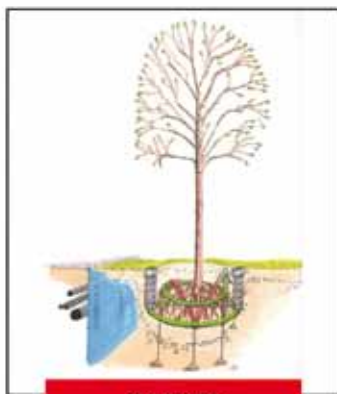
Lindes

In plaats van eiken, die het meest zijn gestorven, plant het groenbedrijf nu lindes, omdat die soort het beste in schrale grond gedijt. Rijkswaterstaat en Henssen draaien samen voor de totale kosten op. Voor Rijkswaterstaat betekent dit een onvoorziene kostenpost van € 600.000. Henssen wil het bedrag niet noemen.

DE DROOM VAN ELKE BOOM

BODEMONDERZOEK

PLANTGAT

BOOMBEMESTING

ANTIWORTELFOLIE

ITS LEVERT:

BOOMONDERZOEKSAPPARATUUR

- Impulshamer
- Resistograaf
- Fractometer
- Aanwasboor
- Penetrograaf
- Zuurstofmeter

STANDPLAATSINRICHTING

- BELÜchtungssystemen *
- VENTilatiesystemen *
- Aereal tube *
- Gietrand
- Kroonverankering
- Kluitverankering

STANDPLAATSVERBETERING

- Hokan
- Algihum
- Dendrovorm *
- Dendromix *
- Broadleaf
- Insectenverdrrijving

ANTIWORTELFOLIE DENDRO R.B. *

- als wortelscherm bij:
- Verhardingen
 - Kabel- en leidingsystemen
 - Japanse Duizendknoop

Bezoek ook onze website: www.its-poel.nl

ITS - International Tree Service bv
Amersfoortseweg 205
3888 NM Nieuw Milligen (Apeldoorn)
Rijksstraatweg 41a
1396 JD Baambrugge (Amsterdam)

Telefoon: 0577-456561 / 0294-291090
Fax: 0577-456532 / 0294-295737
GSM: 06-53491303
E-mail: info@its-poel.nl